

Cihó Pálnak hívnak, Kökényesen születtem — ez most a Szovjetunióban van — hetedik gyermekként a családban, 63 éves vagyok. Anyám erdélyi, apám — aki kistisztviselő volt — felvidéki származású. Gimnáziumba Máramaroszigeten jártam, de már Beregszászon, orosz nyelven érettségiztem 1945-ben. Ekkoriban történt, hogy az iskolában megjelent két ukrán hivatalnok, két gépipisztyolos katona kíséretében. Azt akarták, mi, diákok írjunk alá egy körözüvényt, hogy Kárpátalja csatlakozni kíván Ukrajnához. Ezt én három társammal együtt megtagadtam, ezért el kellett hagynom szüleimet, barátaimat, s Budapestre jöttem. Az Állatorvostudományi Egyetemen szerettem volna tanulni, de szüleim polgári foglalkozása miatt nem vettek fel. Újra útra keltem, s Brünnben (ma Brno) iratkoztam be az egyetemre. Két szemeszter után abba kellett hagyni a tanulmányaimat, mert magyar származásom miatt nem kaptam állampolgári bizonyítványt. Bányákban, erdőgazdaságokban dolgoztam Csehszlovákiában, majd az áttelepítések idején ismét Magyarországra kerültem.

Üldözöttek Mekkája

Mint Felvidékről érkezőt, sehol nem fogadtak szívesen, sokat nélkülöztem. 1947-ben besoroztak, majd 1949 tavaszán a határrendőrség egyik őrsén Toronyban, az osztrák határon szolgáltam. Itt megismerkedtem olyan fiatalokkal, akik a budapesti tölgfalombos karhatalmi alakulat tagjai voltak. Sokat beszélgettünk, politizáltunk, általában kritikus véleményű voltunk az akkori magyarországi állapotokról. Egyikünk sem hitt Rajk László bűnösségében — ezt többször hangoztattuk is —, s miután megszületett a halálos ítélet, éreztem, hogy a határrendőrségen velem is egyre bizalmatlanabbak. Többszöri áthelyezés után a jugoszláv határra küldtek. Sztálin halálát követően leszereltek, ki akartak telepíteni, de elbujdostam.

— *Ezután került Dunaújvárosba?*

— Igen, de akkor még Sztálinvárosnak hívták, s ez volt az üldözöttek Mekkája. Segéd munkásként kezdtem dolgozni egy vállalatnál, s fokozatosan emelkedtem a ranglétrán. Végül a szállítási telep vezetője lettem. Olyanokkal barátkoztam a városban, akiket különböző koncepciók ügyek miatt sokat zaklattak. Tagja lettem a helyi Kossuth Klubnak — ez a budapesti Petőfi Kör mintájára szerveződött. Önálló, független, többpártrendszerű, igazságos nemzetiségi politikát folytató Magyarországról álmotunk. Bár én kezdetben nem hittem Nagy Imrénél — a pártapparátusikók kiszolgálójának tartottam —, később azonban, a tettei alapján, meggyőződtem róla, hogy igazi forradalmár. Így odaadò híve lettem.

— *És eljött 1956. október huszonharmadika.*

— Nem ért minket váratlanul a forradalom kitörése. Tudtuk, hogy valaminek történni kell, bár arra, természetesen, nem számíthattunk, hogy így alakulnak az események. A vállalatunknál azonnal megkezdődött a szervezkedés, engem is megválasztottak a munkástanács tagjává, majd a helyi Nemzeti Bizottság polgári elnökhelyettesévé. A város ellátásának megszervezése volt a feladat, hiszen a sztálini vezetők vagy elmenekültek, vagy leváltották őket. A mi városunkban a forradalmárok nem kö-

vettek el atrocitásokat, nem szerveződtek csőstől pártok, nem osztattuk föl a téeszeket; működött a helyi rádió, jó volt a közbiztonság, megalakult a nemzetőrség, s a légvédelmi laktanya katonasága csatlakozott hozzánk, tehát rend volt és fegyelem.

November első napjaiban azonban a szovjet csapatok blokád alá vették a várost. Mi megpróbáltunk velük tárgyalni, mondván, nálunk nincsenek fasiszták, kapitalisták, nem üldözi senki a kommunistákat. Az orosz katonák hittek is nekünk, jóindulatúak voltak, ám parancsot kaptak, hogy támadjanak. Hiszen már minden

Fotó: Archiv

1955: SZTALINVAROSBAN, MUNKATÁRSAIVAL

„A város ellátását szerveztem meg”

magyar várost bevettek addig, ráadásul éppen november 7-e, a Szovjetunió nemzeti ünnepe volt aznap. Egyenlőtlen volt a küzdelem, de fölvtük velük a harcot. Üvegalackokba benzint töltöttünk, ezzel akartuk a tankokat felrobbantani, ami azonban teljesen reménytelen vállalkozás volt. Az üzemanyagot én utaltam ki, s később tulajdonképpen ezért ítélték el.

Emelt fővel

Másnap elmenekültem Bugacpusztára, egy tanyasi tanítónál húztam meg magam. Egyik reggel a kút mellett egy karabélyt találtam. A pufajkások tették oda, hogy később rám foghassák: fegyvert rejtegetek. Kivettem a fegyver závarzatát, így amikor rám törtek — 20—30 magas rangú tiszt vette körül a házat —, nem tudták rám bizonyítani, hogy használni akartam. Másnap visszatértem Sztálinvárosba, s egyik „jóakaróm” — tudom ki volt, még él — azonnal följelentett. Letartóztattak, egy ór-nagy a pisztolya agyával vert arcon. A rendőrségi fogdából átvittek Székesfehérvárra, a Szabó-palotába. Egyik áprilisi hajnalon többedmagammal kivezettek egy tűzfalhoz — melyen lövedékek nyoma volt —, s fősorakoztattak bennünket. Azt hittük, ütött az utolsó óránk. De úgy látszik, csak megfélemlítés volt a céljuk.

Innen Pestre a Gyorskocsi utcai fogdába szállították. Ezt követte a helyszíni tárgyalás 1957 májusában Dunaújvárosban. A Magyar Népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel volt a vád ellenem. Teljes vagyonekobzásra, politikai jogvesztésre és öt év szabadságvesztésre ítélték, de nem fellebbeztem. Tudtam, másodfokon csak súlyosbítanának az ítéletemen, mint ahogy az sok barátom esetében történt. Ültem Vácott, a kőbányai gyűjtőben is. Együtt vol-

Emberi sorsok

Kényszerpályán

Allandó megaláztatásban

„Mindenkinek megbocsátok”

március 15-ét és október 23-át; e két napon kokárdát tűztem fel a kabátomra. Egyszer pedig Eörsi Istvánnál jártam — német szótárt kértem tőle —, s utána azonnal bevitték az Aradi utcai rendőrségre kihallgatásra. Arra akartak rávenni, hogy ne találkozzak többé vele.

(Remélem, jól emlékszem vissza az eseményekre, hiszen naplót nem vezethettem. Ha mindazt leírtam volna, ami történt velem s amit gondoltam, izgatásért kemény börtönbüntetésre ítéltettek volna.)

Mindezek ellenére egész életemben arra törekedtem, hogy emelt fővel járhaszak, s úgy érzem, ezt sikerült is elérnem. Nincs igazuk, azoknak, akik azt állítják: ahhoz, hogy valaki érvényesülni tudjon, be kellett hódolnia a hatalomnak. Bár sok lemondás, üldöztetés árán, de az ember megtarthatta becsületét. Nekem csak egy egyszerű lakásom, alacsony nyugdíjam van, sem telkem, sem autóm nincs, mégis boldog vagyok.

— *Tagja most valamilyen párt-nak vagy szervezetnek?*

— Nem. Mindössze a Vöröske-rezstben viseltem korábban tisztséget. Egyébként több ellenzéki szervezettel szimpatizálok. A szívem szerint az SZDSZ-t, az eszem alapján az MDF-et, a fiatalos hevíletemre emlékezve, romantikus nosztalgiából pedig a Fideszt támogatnám.

Értelmetlen vérontás

— *Érez ön haragot vagy gyűlöletet?*

— Katolikus vallású vagyok. Keresztényi hitem szerint mindenkinek megbocsátok, bárki, bármit követett is el ellenem. Minden este imádkozom a forradalomban elesettekért, s nemcsak azokért, akik azon az oldalon harcoltak, ahol én. Hiszen nagyon jól tudom, az akkori ellenfeleim értelmetlenül ontották véréket. S nem akarok nagy szavakat használni, idegenkedem a patetikus megfogalmazásoktól is, de úgy érzem, megbékélés nélkül nincs magyar jövő.

Bár nem tagadom, még mindig félek egy kicsit. Engem az élet sok mindenre megtanított. S főleg az olyan „kisembereknek” kell tartani a visszarendeződéstől, amilyen én is vagyok, hiszen a közismert személyeket megövi a világ közvéleménye, a nyilvánosság, mint ahogy erre számos hazai és nemzetközi példát is lehet találni. Mi azonban védtelenek vagyunk.

De nagyon bízom benne, hogy a magyar nép tanult az elmúlt évtizedek történelméből, ezért derülő látó vagyok.

ALMÁSI B. CSABA